

SOSIAALI- JA TERVEYSVALIOKUNNAN LAUSUNTO 5/2014 vp

Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi yleisestä asumistuesta ja eläkkeensaajan asumistuesta annetun lain muuttamisesta

Ympäristövaliokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunta on 6 päivänä toukokuuta 2014 lähettäessään hallituksen esityksen eduskunnalle laeiksi yleisestä asumistuesta ja eläkkeensaajan asumistuesta annetun lain muuttamisesta (HE 52/2014 vp) valmistelevasti käsiteltäväksi ympäristövaliokuntaan samalla määrännyt, että sosiaali- ja terveysvaliokunnan on annettava asiasta lausunto ympäristövaliokunnalle.

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- asuntoneuvos Raimo Kärkkäinen, sosiaali- ja terveysministeriö
- lakimies Mikko Horko, Kansaneläkelaitos

- tutkimusprofessori Pasi Moisio, Terveiden ja hyvinvoinnin laitos (THL)
- erityisasiantuntija Ellen Vogt, Suomen Kuntaliitto
- erityisasiantuntija Anna Järvinen, SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry
- puheenjohtaja Hans Duncker, Asukasliitto ry
- hallituksen jäsen Veronica Fellman, Eläkeläisliittojen etujärjestö EETU ry
- sihteeri Liisa Fräki, Valtakunnalliset eläkeläisjärjestöt VENK ry.

Kirjallisen lausunnon ovat antaneet

- ympäristöministeriö
- Vuokralaiset VKL ry.

HALLITUKSEN ESITYS

Esityksessä ehdotetaan annettavaksi uusi laki yleisestä asumistuesta, jolla korvattaisiin nykyinen asumistukilaki. Esitys perustuu hallitusohjelmaan ja kehyspäätokeksessa vuosille 2014—2017 sovittuihin uudistuksiin.

Uudistuksella yksinkertaistettaisiin asumistuessa hyväksyttävien enimmäisasumismenojen määrittelyä kokonaisvuokramallin mukaiseksi niin, että hyväksyttävien asumismenojen enimmäismäärään vaikuttavat ainoastaan asunnon sijainti ja ruokakunnan koko. Tulojen mukaan

määräytyvän omavastuuosuuden määrittely selkiytyisi ja yksinkertaistuisi. Omavastuu kasvaisi kaikissa kuntaryhmissä ja kaikilla tulotasolla aina 40 prosenttia bruttotulojen noususta. Tuki-prosentti olisi edelleen 80 prosenttia asumistuesta hyväksyttävien asumismenojen ja perusomavastuun erotuksesta. Omavastuu porrastuisi ruokakunnan koon ja alaikäisten lasten lukumäärän mukaan niin, että samalla tulotasolla omavastuu pienenesi ruokakunnan koon ja alaikäisten lasten lukumäärän kasvaessa.

Lisäksi laissa uudistettaisiin omistusasuntoon tukea myönnettäessä huomioon otettavien asumismenojen määrittely sekä tehtäisiin pieniä muutoksia tuen myöntämisen ja tarkistamismenettelyyn. Ruokakunnan omaisuudella ei olisi enää vaikutusta asumistuen määrään.

Tuen myöntämisperusteista säädettäisiin kokonaisuudessaan lailla. Niitä tarkistettaisiin vuosittain kansaneläkeindeksillä ja enimmäisasumismenojen osalta vuokrien muutosta mittaavalla tilastokeskuksen vuokraindeksillä. Asumistukiasetuksessa aikaisemmin ollut etuoikeutettujen tulojen luettelo sekä niin ikään asetuksessa olleet säännökset asumistuen suunnittelussa, budjetoinnissa ja seurannassa sekä tilastoinnissa tarvittavien tietojen hankkimisesta nostettaisiin lakiin.

Asumistukimäärärahan tarve ei merkittävästi kasvaisi ehdotettujen tukijärjestelmän rakenteellisten uudistusten johdosta nykytasostaan, koska tukea myönnettäessä hyväksyttävien enimmäisasumismenojen tasoa alennettaisiin nykyisestä maksimitasosta. Tukea voitaisiin myöntää enimmäisasumismenojen määrään asti myös niissä isommissa ja neliövuokraltaan korkeammassa asunnoissa, joissa hyväksyttäviä asumismenoja on nykyisen lain perusteella leikattu neliövuokra- ja pinta-alanormin ylittymisen vuoksi.

Perusomavastuuosuuksien määrittely uudistettaisiin niin, että asumistuet eivät juuri alenisi.

Tämä turvattaisiin lapsiperheillä siten, että omavastuuosuuksien määrittelyssä tuloista vähennettävä erä on lasten osalta suurempi verrattuna ruokakunnan aikuisjäsenten lukumäärän perusteella tehtävään vähennykseen.

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi myös eläkkeensaajan asumistuesta annettua lakia siten, että asumistukien välinen valintaoikeus poistuisi. Lisäksi ehdotetaan, että eläkkeensaajan asumistuki sidottaisiin selkeämmin eläkkeen saamiseen, jolloin myös 65 vuotta täyttänyt henkilö jatkaisi yleisen asumistuen piirissä silloin, kun hän ei saisi eläkkeensaajan asumistukeen oikeuttavaa eläkettä tai muuta etuutta.

Asumistuen uudistamisen vuoksi lähes kaikkien yleistä asumistukea saavien tuensaajien tuet muuttuvat. Vuoden 2013 tietojen perusteella asumistuen arvioidaan lain voimaan tullessa nousevan tai pysyvän ennallaan noin 73 prosentilla tuensaajista ja alentuvan arviolta noin 27 prosentilla tuensaajista. Tuen muutokset olisivat kuitenkin suurimmalla osalla tuensaajia veraten vähäisiä. Asumistukeen hallitusohjelmassa ja kehyspäätöksessä sovittujen parannusten kanssa uudistuksen sekä SATA-komitean esitykseen tehtyjen pienten korjausten ja tuensaajien lukumääräkehityksen arvioidaan lisäävän asumistukimenojen tasoa noin 68 miljoonaa euroa vuositasolla. Ehdotetut lait ovat tarkoitetut tulemaan voimaan 1 päivänä tammikuuta 2015.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Perustelut

Uusi laki yleisestä asumistuesta yksinkertaistaa ja selkeyttää asumistukijärjestelmää. Esitys perustuu Sosiaaliturvan uudistamiskomitean (SATA-komitean) ehdotuksiin. Esityksessä on lisäksi otettu huomioon hallitusohjelman mukainen enimmäisasumismenojen korotus 50 eurolla kuukaudessa ja omavastuuosuuksien alentaminen 8 prosentilla. Esitykseen sisältyvät myös vuoden 2014 tukiperusteissa toteutettu enimmäisasumismenojen korotus (10 milj. euroa) ja hallituksen rakennepoliittisen päätöksen mukai-

nen asumistuessa huomioon otettava ansiotulojen 300 euron suojaosa. Eläkkeensaajien asumistuesta annettua lakia selkeytetään muun muassa siten, että eläkkeensaajan asumistukea saaneet lapsiperheet siirtyvät yleisen asumistuen piiriin. Sosiaali- ja terveysvaliokunta pitää lakiehdotuksia tarkoituksenmukaisina ja puoltaa niiden hyväksymistä.

Voimassa olevassa asumistukijärjestelmässä tuen määrään vaikuttavat asunnon vuokran, pinta-alan ja sijainnin lisäksi asunnon ominaisuudet, kuten valmistumis- ja perusparannusvuosi,

lämmitysjärjestelmä ja varustetaso. Ehdotuksen mukaan asumistuessa hyväksyttävien enimmäismääraisten asumismenojen tasoon vaikuttavat kokonaisvuokramallin mukaisesti vain asunnon sijainti ja ruokakunnan koko. Valiokunta pitää tärkeänä, että ehdotetut muutokset yksinkertaistavat ja helpottavat tuen myöntämistä ja lisäävät asukkaiden mahdollisuuksia valita asuntonsa. Järjestelmää selkeyttää myös ehdotettu asumistuen omavastuusuuden lineaarinen määrittely nykyisten omavastuusuustaulukoiden käytön sijasta. Omavastuu kasvaa aina 40 prosenttia täysimääräisen tuen tuloajan ylittävistä tuloista vähennettynä ruokakunnan koon ja rakenteen mukaan määräytyvällä vähennyksellä.

Valiokunta pitää järjestelmän selkeyden ja läpinäkyvyyden kannalta tärkeänä, että uudistuksessa yhdenmukaistetaan asumistuen tuloikäsitettä muiden vastaavien etuuksien kanssa. Valiokunta kiinnitti työttömyysturvan 300 euron suojaosuudesta säädettäessä huomiota siihen, että myös asumistukea tulisi uudistaa siten, että se nykyistä paremmin turvaisi mahdollisuuden lisätulojen hankintaan, koska toimeentulotuen tarvetta voitaisiin silloin merkittävästi vähentää. Toimeentulotuen hakijoista useimmat ovat myös työmarkkinatuen ja/tai asumistuen saajia (StVM 24/2013 vp). Valiokunta pitää tärkeänä asumistuen 300 euron ansiotulovähennyksen toteuttamista tämän kokonaisuudistuksen yhteydessä.

Valiokunta pitää myönteisenä myös asumistuen tarkistamisen tuloajan nostamista 400 euron samoin kuin ehdotettua muutosta, jonka mukaan ruokakunnan tuloja laskettaessa ei enää oteta huomioon alaikäisten lasten tuloja eikä omaishoidon tuen hoitopalkkioita. Työllistymistä voi joissakin tapauksissa helpottaa tuensaajan mahdollisuus ansaita muuttunutta tuloa yhden kuukauden ajan ennen asumistuen tarkistusta. Myös omaisuuden huomioon ottamisesta luopuminen on perusteltua, koska omaisuuden selvittely on käytännössä vaikeuttanut hakemis- ja myöntämismenettelyä, vaikka omaisuus on vain harvoin vaikuttanut asumistuen määrään.

Ehdotettu asumistukijärjestelmän rakenteellinen uudistaminen on perustelujen mukaan py-

ritty tekemään valtiontaloudellisilta vaikutuksiltaan mahdollisimman kustannusneutraalisti. Asumistukimenoja lisäävät hallitusohjelmassa sovittu enimmäisvuokran korottaminen ja lakiehdotukseen sisältyvät tarkistukset yhteensä noin 68 miljoonalla eurolla. Määräytymisperusteiden säätäminen lain tasolla ja sitominen indeksiin turvaavat perusteiden reaaliarvon säilymistä. Asumistuen enimmäisasumismenojen tarkistaminen vuosittain kansaneläkeindeksin sijasta vuokrien keskimääräisellä muutoksella on otettu huomioon hallituksen kehyslaskelmissa asumistukimenoja arvioitaessa. Valiokunta kiinnittää huomiota asumistuen saajien toimeentulotuen tarpeeseen.

Esityksen perustelujen mukaan tuensaajista noin 73 prosentilla tuki nousee tai pysyy ennallaan ja noin 27 prosentilla laskee. Tuen muutokset ovat kuitenkin enimmäkseen vähäisiä. Uudistuksessa on myös pyritty huolehtimaan erityisesti köyhimpien lapsiperheiden asemasta. Lapsiperheillä, joilla omavastuun uusi määrittely lisää tukea, tuen nousu on tyypillisimmillään 36 euroa kuukaudessa. Perustelujen mukaan enimmäisasumismenot ylittävien tapausten osuus on suurimmillaan pienillä ruokakunnilla. Yhden ja kahden henkilön ruokakunnilla uuden kattovuokran ylittäviä tapauksia on yli 70 prosenttia. Ehdotetut enimmäisvuokrat jäävät uudistuksessa edelleen toimeentulotuessa hyväksytyjä enimmäisvuokria pienemmiksi erityisesti kasvukeskuksissa, joissa vuokrataso on korkea ja asumisen kalleus vaikeuttaa pienituloisten taloudellista selviytymistä. Vaikka uudistetun asumistuen enimmäisasumismenoihin mahtuvien tapausten osuus on jonkin verran suurempi kuin nykyjärjestelmässä, jää huomattavalla osalla tuensaajia osa asumismenoista edelleen asumistukijärjestelmän ulkopuolelle, usein toimeentulotuella katettaviksi.

Sosiaali- ja terveystuoliokunta korostaa myös tässä yhteydessä sitä, että ensisijaisten etuuksien tason tulisi olla niin korkea, että viimesijaiseen toimeentulotukeen olisi tarvetta vain poikkeustapauksissa ja että avun tarve olisi vain lyhytaikaista. Uudistuksen vaikutusta toimeentulotukimenoihin on esityksen perustelujen

StVL 5/2014 vp — HE 52/2014 vp

mukaan vaikea arvioida, mutta kokonaisuudessaan uudistuksen ei arvioida vaikuttavan merkittävästi toimeentulotukimenojen tasoon. Valiokunta pitää välttämättömänä, että asumistukijärjestelmän uudistuksen toimivuutta ja vaikutuksia eri tuensaajaryhmiin, erityisesti yksin asuviin, ja näiden toimeentulotuen tarpeeseen arvioidaan ja ryhdytään tarvittaessa toimenpiteisiin lainsäädännön tarkistamiseksi.

Lausunto

Lausuntonaan sosiaali- ja terveysvaliokunta esittää,

että ympäristövaliokunta ottaa edellä olevan huomioon.

Helsingissä 6 päivänä kesäkuuta 2014

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj.	Juha Rehula /kesk	Hanna Tainio /sd
jäs.	Merja Kuusisto /sd	Lenita Toivakka /kok
	Sanna Lauslahti /kok	Ulla-Maj Wideroos /r
	Merja Mäkisalo-Ropponen /sd	Erkki Virtanen /vas
	Lasse Männistö /kok	vjäs. Ari Jalonen /ps
	Hanna Mäntylä /ps	Pauliina Viitamies /sd.
	Annika Saarikko /kesk	

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Harri Sintonen.